

*Agnieszka Rossa\**

## **BEZROBOCIE W ŁODZI W LATACH 2004–2009 NA TLE INNYCH MIAST O PORÓWNYWALNEJ WIELKOŚCI**

### **1. Wprowadzenie**

Bezrobocie jest jednym z najtrudniejszych problemów społeczno-gospodarczych. Niesie ze sobą poważne konsekwencje zarówno w wymiarze społecznym, gospodarczym, politycznym, ale także – indywidualnym.

Aspekt indywidualny skutków bezrobocia, a zwłaszcza bezrobocia długookresowego, przejawia się m.in. w pogorszeniu standardu życia osób dotkniętych bezrobociem, utracie kwalifikacji, degradacji moralnej i psychicznej, braku perspektyw na przyszłość czy też wzrastającym poczuciu społecznego wykluczenia i bezużyteczności [por. Derbis R., 2000, Kwiatkowski E., 2002; Ratajczak Z. (red.), 2001].

W przypadku bezrobocia na skalę masową, zjawisko to rzutuje istotnie na poziom i jakość życia nie tylko pojedynczych osób, ale także na życie całych społeczności, np. poprzez wzrost przestępczości, podwyższenie poziomu zachorowań i natężenia przedwczesnych zgonów, wzrost liczby rozwodów itp. Zjawisko bezrobocia wpływa także negatywnie na spadek popularności elit rządzących.

Aspekty ekonomiczne bezrobocia przejawiają się m.in. w obniżeniu produktywności zasobów pracy, spowolnieniu dynamiki rozwoju gospodarczego, spadku PKB, poszerzeniu sfery ubóstwa i zwiększeniu obciążeń systemu świadczeń socjalnych.

Polskie bezrobocie jest zjawiskiem bardzo zróżnicowanym przestrzennie, szczególnie w przekroju miasto-wieś. Rozpoznanie głównych determinant kształtujących sytuację na lokalnych rynkach pracy oraz realizacja ukierunkowanych działań redukujących rozmiary bezrobocia jest jednym z podstawowych celów i obowiązków władz publicznych, zarówno rządowych, jak i samorządowych.

---

\* Dr hab., prof. nadzw. UŁ, Zakład Demografii i Gerontologii Społecznej, Uniwersytet Łódzki.

Niniejsze opracowanie ma na celu identyfikację i porównanie rozmiarów, struktury i zmian bezrobocia w Łodzi i innych, dużych miastach Polski, których liczba mieszkańców jest porównywalna z liczbą mieszkańców Łodzi. Miastami tymi są Kraków, Poznań i Wrocław. Analizą objęty został okres od roku 2004, tj. okres od roku akcesji Polski do Unii Europejskich (niekiedy analizą objęto także rok 2003), do roku 2009.

## 2. Poziom i dynamika bezrobocia rejestrowanego w Łodzi na tle wybranych miast Polski

Analizując liczby zarejestrowanych bezrobotnych<sup>1</sup> w powiatowych urzędach pracy na terenie Łodzi, Krakowa, Poznania i Wrocławia, można zauważyć zdecydowaną dominację Łodzi jako miasta o największej liczbie bezrobotnych (por. rys. 1). Niepokojącym jest fakt, że obserwuje się trwałość tego zjawiska na przestrzeni badanych lat. Drugim miastem pod względem skali bezrobocia jest Wrocław, następnie Kraków, a potem Poznań. Wartą uwagi prawidłowością jest wyraźny i coraz szybszy spadek liczby zarejestrowanych bezrobotnych w poszczególnych miastach w okresie 2003–2008.

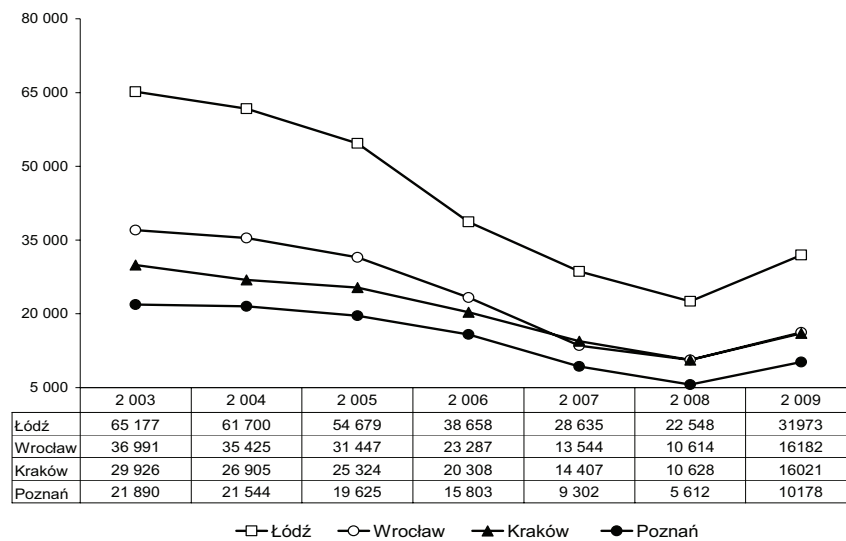
Utrzymujący się niski poziom bezrobocia w Poznaniu wydaje się być rezultatem zarówno zrównoważonej struktury gospodarczej tego miasta, jak i wysokiego poziomu inwestycji w ostatnich latach. Z kolei wysokie rozmiary bezrobocia, charakterystyczne dla Łodzi, są przede wszystkim skutkiem upadku przemysłu włókienniczego, stanowiącego niegdyś o potęgę tego miasta. Innym

---

<sup>1</sup> Zgodnie z ustawą z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. 2004, nr 99, poz. 1001 z późniejszymi zmianami) przez osobę bezrobotną rozumie się osobę niezatrudnioną i nie wykonującą innej pracy zarobkowej, zdolną i gotową do podjęcia zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy (bądź jeśli jest to osoba niepełnosprawna – zdolną i gotową do podjęcia zatrudnienia co najmniej w połowie tego wymiaru czasu pracy), nieuczącą się w szkole, z wyjątkiem szkół dla dorosłych lub szkół wyższych w systemie wieczorowym albo zaocznym, zarejestrowaną we właściwym dla miejsca zameldowania (stałego lub czasowego) powiatowym urzędzie pracy oraz poszukującą zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej, jeżeli m.in.:

- ukończyła 18 lat,
- nie ukończyła: 60 lat (kobieta), 65 lat (mężczyzna),
- nie nabyła prawa do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy, renty szkoleniowej, renty socjalnej, nie pobiera świadczenia lub zasiłku przedemerytalnego, świadczenia rehabilitacyjnego, zasiłku chorobowego lub macierzyńskiego,
- nie jest właścicielem lub posiadaczem (samoistnym lub zależnym) nieruchomości rolnej o powierzchni użytków rolnych powyżej 2 ha przeliczeniowych, nie podlega ubezpieczeniu emerytalnemu i rentowemu z tytułu stałej pracy jako współmałżonek lub domownik w gospodarstwie rolnym o powierzchni użytków rolnych przekraczającej 2 ha przeliczeniowe,
- nie podjęła pozarolniczej działalności lub nie podlega – na podstawie odrębnych przepisów – obowiązkowi ubezpieczenia społecznego, z wyjątkiem ubezpieczenia społecznego rolników,
- nie uzyskuje miesięcznie przychodu w wysokości przekraczającej połowę minimalnego wynagrodzenia za pracę, z wyłączeniem przychodów od środków pieniężnych zgromadzonych na rachunkach bankowych.

czynnikiem, oddziałującym pośrednio na poziom zatrudnienia w tym mieście, jest nadal niska konkurencyjność gospodarcza, powodująca stosunkowo słabe przyciąganie inwestorów. Warto jednak podkreślić, że te niekorzystne zjawiska łagodzą inwestycje zagraniczne z kilku ostatnich lat (np. *Gillette, ComArch, Dell* i inne).



Rys. 1. Liczby osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy w latach 2003–2009

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

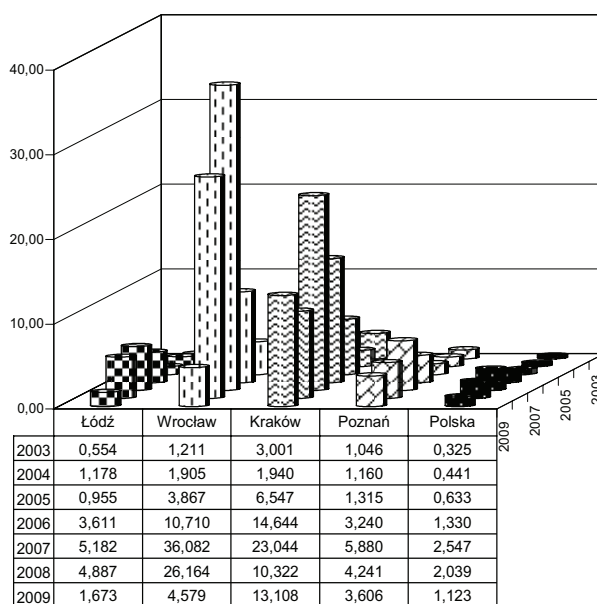
Korzystnym zjawiskiem na rynku pracy, obserwowanym do roku 2008, jest sukcesywny wzrost liczby ofert pracy. Rysunek 2 ilustruje liczbę ofert kierowanych przez pracodawców do urzędów pracy w przeliczeniu na 100 zarejestrowanych bezrobotnych. Analizując dane dołączone do rysunku, zauważymy, że wzrost do liczby kierowanych ofert przypadających na 100 bezrobotnych obserwowany do roku 2008 jest szczególnie wyraźny w odniesieniu do Wrocławia i Krakowa, a w znacznie mniejszym stopniu – Łodzi i Poznania.

Na tle innych miast, Łódź pod tym względem zajmowała miejsce ostatnie lub przedostatnie. Co więcej, w latach 2003–2005 liczba ofert pracy przypadająca na 100 zarejestrowanych bezrobotnych kształtowała się w tym mieście na poziomie porównywalnym z bardzo niską średnią krajową, nie przekraczając poziomu 1,2 ofert (zgłaszanych w urzędach pracy) na 100 zarejestrowanych bezrobotnych. Wyraźną poprawę tej wielkości obserwujemy dopiero w latach 2006–2008. Przykładowo, w roku 2007 na 100 bezrobotnych zarejestrowanych

w Łodzi przypadają około 5,2 ofert pracy. Jest to wartość ponad dwukrotnie większa niż analogiczny wskaźnik w kraju, jednakże jednocześnie prawie siedmiokrotnie mniejsza niż we Wrocławiu i ponad czterokrotnie mniejsza niż w Krakowie.

Pierwsze symptomy kryzysu globalnego w gospodarce, które ujawniły się w Polsce pod koniec 2008 roku, spowodowały wzrost bezrobocia rejestrowanego w ciągu całego następnego roku, nie tylko w badanych miastach, ale również w całym kraju. Widocznym przejawem pogorszenia się sytuacji na rynku pracy, spowodowane osłabieniem koniunktury gospodarczej, było m.in. zwiększenie się rozmiarów bezrobocia rejestrowanego (w liczbach bezwzględnych) i stopy bezrobocia, a także wyraźne zmniejszenie liczby ofert pracy (por. rys. 2). Zwiększeniu uległa także liczba zwolnień grupowych. Ponadto, zasoby bezrobocia zaczęły zasilać także Polacy powracający z emigracji zarobkowej.

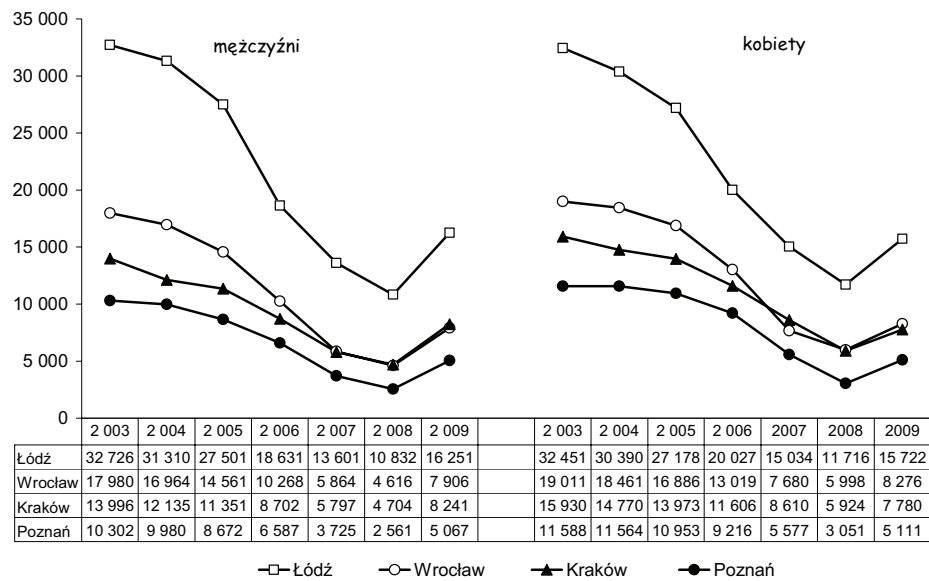
Niekorzystne zjawiska zaobserwowane w gospodarce w 2009 roku, mają swoje źródło w przyczynach zewnętrznych, których efekt obserwowany będzie jeszcze prawdopodobnie przez kilka następnych lat. Z tych powodów dane dotyczące rynku pracy dla roku 2009 powinny być traktowane w sposób szczególny – bardziej jako efekt zawirowań i destabilizacji na rynkach globalnych, mniej zaś jako sygnał trwale odwróconych tendencji dotyczących polskiego bezrobocia.



Rys.2. Liczba ofert pracy kierowanych do urzędów pracy przypadająca na 100 zarejestrowanych bezrobotnych w latach 2003–2009

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

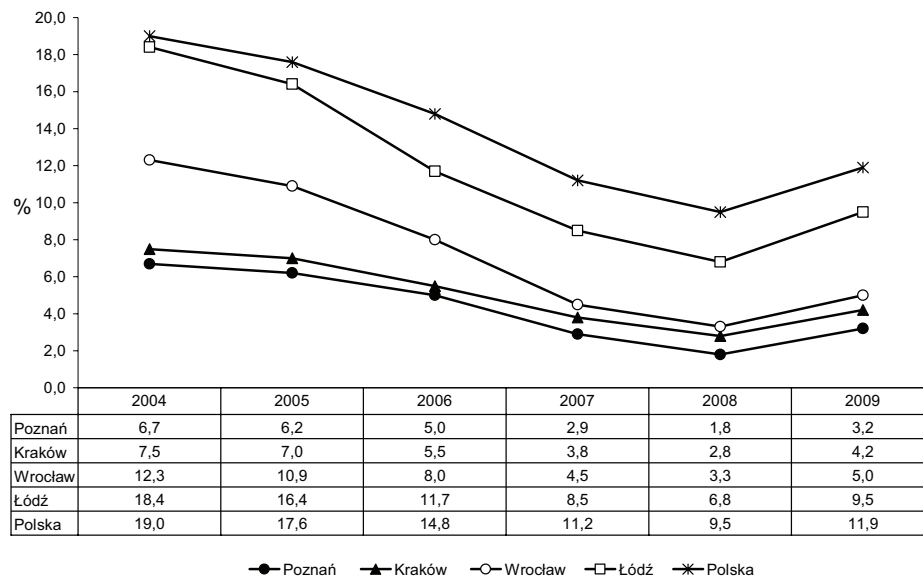
Uporządkowanie miast pod względem rozmiarów bezrobocia osobno wśród kobiet i mężczyzn, jest podobne, jak w przypadku bezrobocia ogółem. Ponadto, uporządkowanie to jest niemal niezmiennie w całym badanym okresie, z wyjątkiem roku 2007, w którym liczba bezrobotnych kobiet w Krakowie nieznacznie przewyższyła liczbę bezrobotnych kobiet we Wrocławiu (rys. 3).



Rys. 3. Liczby bezrobotnych kobiet i mężczyzn w latach 2003–2009  
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Duże zróżnicowanie pod względem liczby bezrobotnych znajduje swoje odzwierciedlenie także w wyraźnych dysproporcjach w poziomie stopy bezrobocia rejestrowanego, czyli procentowej relacji pomiędzy liczbą zarejestrowanych bezrobotnych a liczbą osób aktywnych zawodowo (rys. 4). Stopa bezrobocia jest uznawana za podstawowy miernik charakteryzujący sytuację na rynku pracy.

Choć we wszystkich badanych miastach stopy bezrobocia są niższe w stosunku do analogicznego wskaźnika dla całego kraju, to jednak charakteryzują się one stosunkowo dużą rozpiętością. W porównaniu do stopy bezrobocia rejestrowanego dla Polski, najbardziej zbliżone do tego wskaźnika była stopa bezrobocia rejestrowanego w Łodzi, a najbardziej odległe – w Poznaniu.



Rys. 4. Stopa bezrobocia rejestrowanego w latach 2004–2009

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W Poznaniu i Krakowie w całym badanym okresie odnotowywana była stosunkowo niska, jednocyfrowa stopa bezrobocia, wykazująca przy tym tendencję spadkową, od ok. 7–8% w 2004 roku do ok. 2–3% w roku 2008. W dwóch pozostałych miastach, tj. Wrocławiu i Łodzi, w roku 2004 odnotowano znacznie wyższą stopę bezrobocia, osiagającą w Łodzi poziom ponad 18%, a we Wrocławiu ponad 12%, choć również w przypadku tych miast jej poziom sukcesywnie malał w kolejnych latach, do ok. 7% w Łodzi i nieco powyżej 3% we Wrocławiu w roku 2008.

Ponadto, w badanych miastach zauważyć można odmienne tempo spadku stóp bezrobocia w latach 2004–2008. Przykładowo, w Łodzi wskaźnik ten zmniejszył się w wymienionym okresie ponad 2,5-krotnie, natomiast w Poznaniu ponad 3,5-krotnie. Zaznaczyć jednak należy, że tendencje spadkowe stóp bezrobocia zaobserwowane we wszystkich analizowanych miastach (a także w całym kraju) uległy zakłóceniu w ostatnim roku analizy, w którym dały się odczuć pierwsze skutki kryzysu globalnego.

### 3. Bezrobotni znajdujący się w szczególnej sytuacji na rynku pracy

W dniu 1 czerwca 2004 roku weszła w życie *ustawa o promocji zatrudnienia i instytucji rynku pracy*<sup>2</sup> (zamiast poprzedniej ustawy o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu). Rozszerzyła ona usługi rynku pracy oraz wprowadziła nowe instrumenty. Należą do nich między innymi:

- organizacja miejsc przygotowania zawodowego dla bezrobotnych,
- jednorazowe wypłaty dla bezrobotnych ze środków Funduszu Pracy na podjęcie działalności gospodarczej.

Ustawa wprowadziła również segmentację zarejestrowanych bezrobotnych poprzez zdefiniowanie 6 kategorii *bezrobotnych pozostających w szczególnej sytuacji na rynku pracy*, do których należą:

- 1) bezrobotni do 25 roku życia (oraz do 27 roku życia w przypadku odbywania stażu przez absolwentów szkół wyższych),
- 2) długotrwale bezrobotni<sup>3</sup>,
- 3) bezrobotni powyżej 50 roku życia,
- 4) bezrobotni bez kwalifikacji zawodowych<sup>4</sup>,
- 5) bezrobotni niepełnosprawni<sup>5</sup>,
- 6) bezrobotni samotnie wychowujący dzieci do 7 roku życia.

Po nowelizacji ustawy z dnia 27 października 2007 r. definicję ostatniej z wymienionych grup zamieniono na „bezrobotnych samotnie wychowujących co najmniej jedno dziecko do 18 roku życia”.

Do grup bezrobotnych pozostających w szczególnej sytuacji na rynku pracy zaliczono także:

- 7) kobiety, które nie podjęły zatrudnienia po urodzeniu dziecka,
- 8) bezrobotnych bez doświadczenia zawodowego lub bez wykształcenia średniego,
- 9) bezrobotnych, którzy po odbyciu kary pozbawienia wolności nie podjęli pracy.

<sup>2</sup> Dz. U. 2004, nr 99, z 01.05.2004 r., poz. 1001 z późniejszymi zmianami.

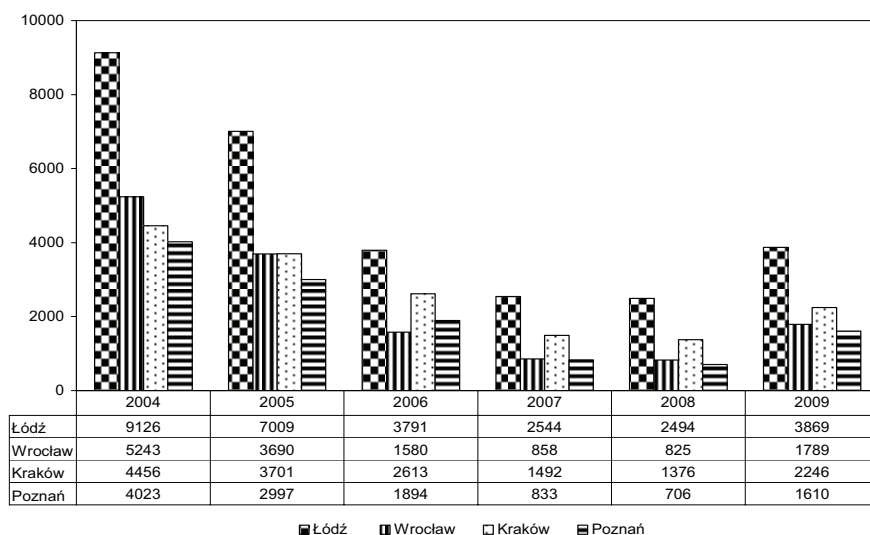
<sup>3</sup> Przez długotrwale bezrobotnego rozumie się tu osobę bezrobotną pozostającą w rejestrze powiatowego urzędu pracy łącznie przez okres ponad 12 miesięcy w okresie ostatnich 2 lat, z wyłączeniem okresów odbywania stażu i przygotowania zawodowego dorosłych.

<sup>4</sup> Bezrobotny bez kwalifikacji zawodowych oznacza osobę bezrobotną nieposiadającą kwalifikacji do wykonywania jakiegokolwiek zawodu poświadczonych dyplomem, świadectwem, zaświadczeniem instytucji szkoleniowej lub innym dokumentem uprawniającym do wykonywania zawodu. Do kategorii bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych należy więc zaliczyć także osoby, które ukończyły licea ogólnokształcące lub średnie szkoły zawodowe i nie uzyskały dyplomu, tytułu zawodowego lub dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe w wyuczonym zawodzie.

<sup>5</sup> Bezrobotny niepełnosprawny oznacza osobę niepełnosprawną, zdolną i gotową do podjęcia zatrudnienia co najmniej w połowie wymiaru czasu pracy obowiązującego w danym zawodzie lub służbie.

Status osoby bezrobotnej będącej w szczególnej sytuacji na rynku pracy gwarantuje jej pewne przywileje i dostęp do szczególnych form wsparcia takich, jak szkolenie, staż u pracodawcy, prace interwencyjne, roboty publiczne, możliwości uzyskania stypendium z tytułu podjęcia dalszej nauki lub środków na podjęcie działalności gospodarczej oraz szereg innych form.

Pod względem liczebnym poszczególne grupy bezrobotnych są najliczniejsze w Łodzi, a najmniej liczne w Poznaniu, co wynika bezpośrednio z samych rozmiarów bezrobocia w obu miastach, różniących się istotnie w całym badanym okresie. Stany liczebne niektórych z wymienionych grup bezrobotnych, wymienionych w punktach 1–9, wraz z dołączonymi danymi liczbowymi ilustrują rysunki 5–9, natomiast udziały procentowe tych samych grup prezentuje tablica 1.

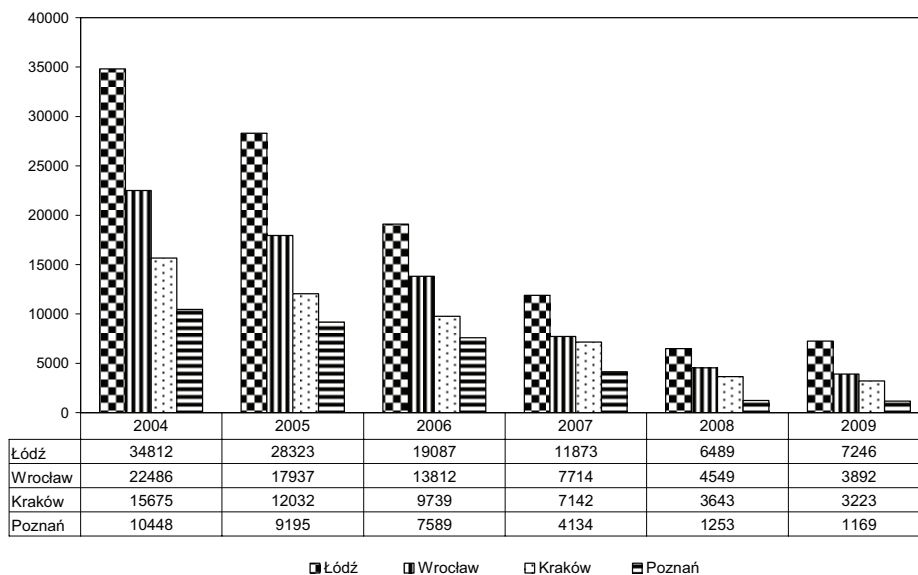


Rys. 5. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w wieku do 25 lat w latach 2004–2009  
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Analizując dane dołączone do rysunków 5–9 oraz zamieszczone w tablicy 1, uwagę zwracają grupy osób długotrwale bezrobotnych oraz osób w wieku powyżej 50 lat. Wskaźniki udziału tych kategorii bezrobotnych we wszystkich rozważanych miastach są wysokie, ale też zróżnicowane. Są one istotnie wyższe niż wskaźniki udziału innych grup bezrobotnych, pozostających w tzw. szczególnej sytuacji na rynku pracy.

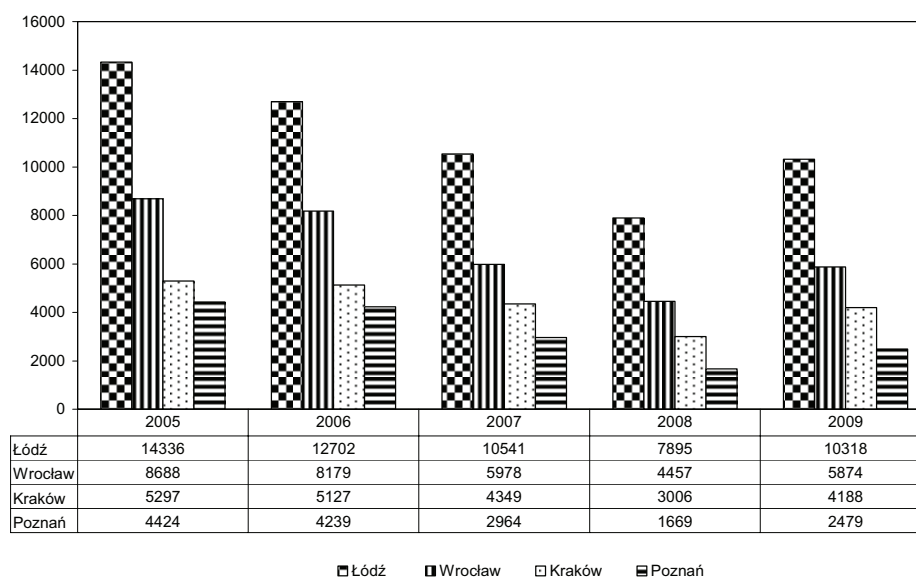
Warto ponadto zauważyć, że pod względem liczby długotrwale bezrobotnych na pierwsze miejsce wysuwa się zdecydowanie Łódź. Liczebność tej grupy bezrobotnych była w Łodzi często kilkakrotnie wyższa niż w innych miastach (np. w roku 2009 przewaga ta była nawet ponad 6-krotna w relacji do Poznania).





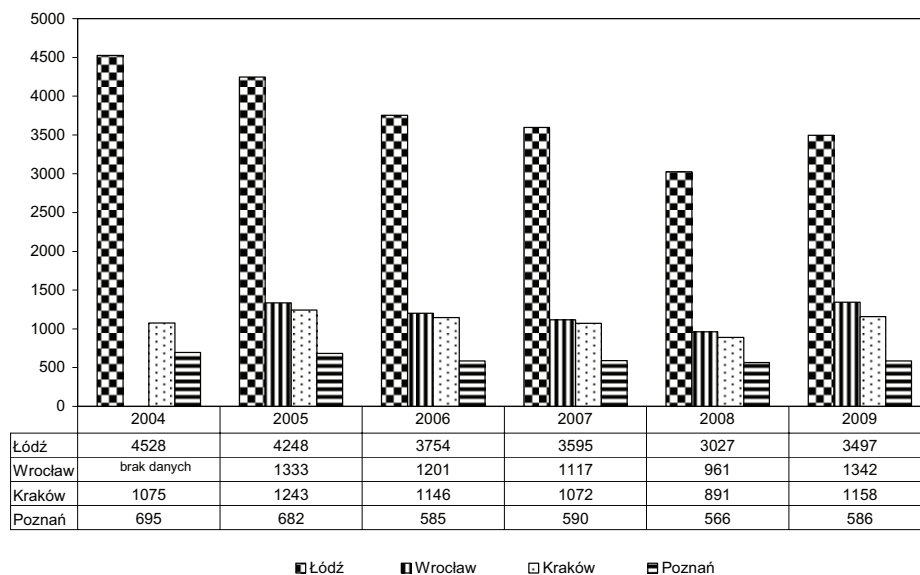
Rys. 6. Liczba długotrwale bezrobotnych w latach 2004–2009

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.



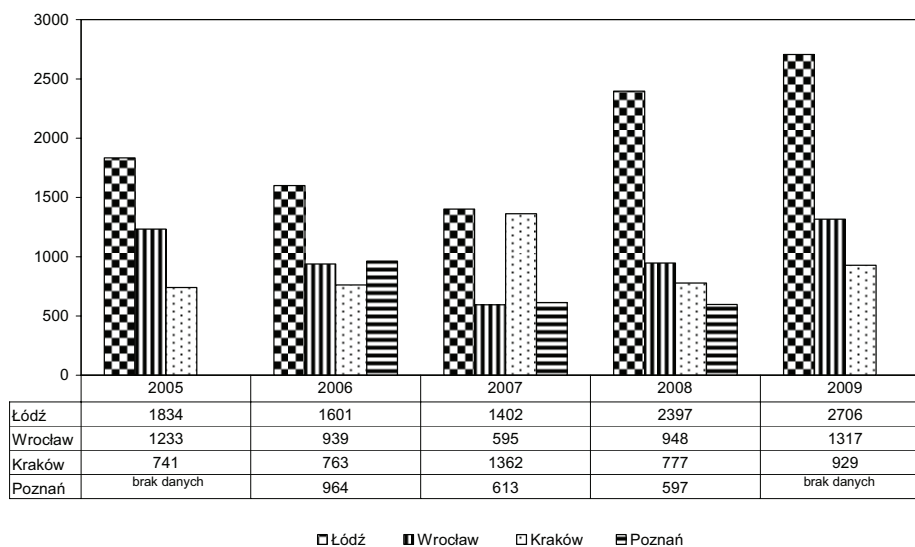
Rys. 7. Liczba bezrobotnych w wieku powyżej 50 lat w latach 2005–2009

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.



Rys. 8. Liczba bezrobotnych niepełnosprawnych w latach 2004–2009

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.



Rys. 9. Liczba osób bezrobotnych samotnie wychowujących co najmniej 1 dziecko\* w latach 2005–2009

\* - Do roku 2007 wiek dziecka ustalono na poziomie do 7 lat, a od roku 2008 - do 18 lat

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Tablica 1. Udziały procentowe wybranych grup bezrobotnych znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy w latach 2005–2009

Miasta	Lata				
	2005	2006	2007	2008	2009
	Udziały bezrobotnych w wieku do 25 lat (w %)				
Łódź	12,82	9,81	8,88	11,06	12,10
Wrocław	11,73	6,78	6,33	7,77	11,06
Kraków	14,61	12,87	10,36	12,95	14,02
Poznań	15,27	11,99	8,96	12,58	15,82
	Udziały długotrwale bezrobotnych (w %)				
Łódź	51,80	49,37	41,46	28,78	22,66
Wrocław	57,04	59,31	56,96	42,86	24,05
Kraków	47,51	47,96	49,57	34,28	20,12
Poznań	46,85	48,02	44,44	22,33	11,49
	Udziały bezrobotnych w wieku pow. 50 lat (w %)				
Łódź	26,22	32,86	36,81	35,01	32,27
Wrocław	27,63	35,12	44,14	41,99	36,30
Kraków	20,92	25,25	30,19	28,28	26,14
Poznań	22,54	26,82	31,86	29,74	24,36
	Udziały bezrobotnych niepełnosprawnych (w %)				
Łódź	7,77	9,71	12,55	13,42	10,94
Wrocław	4,24	5,16	8,25	9,05	8,29
Kraków	4,91	5,64	7,44	8,38	7,23
Poznań	3,48	3,70	6,34	10,09	5,76
	Udziały samotnie wychowujących co najmniej 1 dziecko* (w %)				
Łódź	3,35	4,14	4,90	10,63	8,46
Wrocław	3,92	4,03	4,39	8,93	8,14
Kraków	2,93	3,76	9,45	7,31	5,80
Poznań	-	6,10	6,59	10,64	-

\* Do 2007 roku wiek dziecka ustalono na poziomie do 7 lat, a od 2008 – do 18 lat.

- brak danych

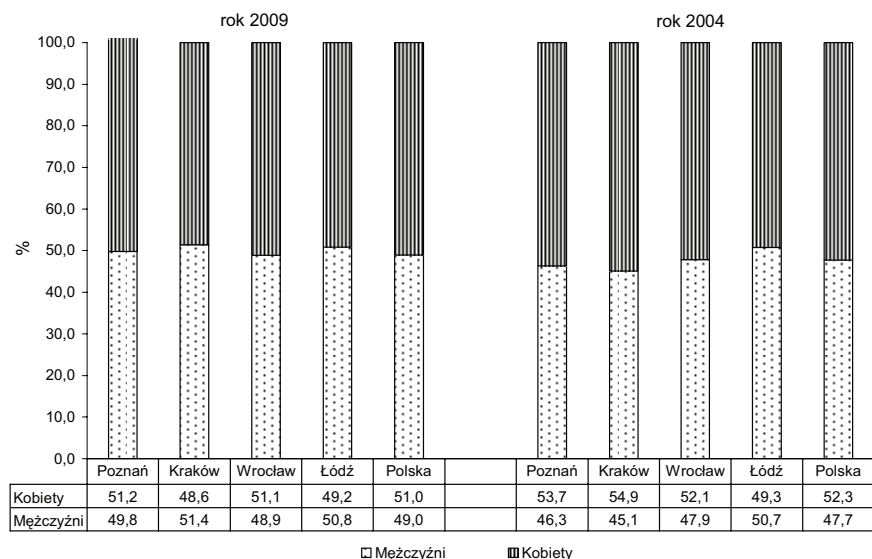
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

#### 4. Kobiety w zasobach bezrobocia

Bezrobocie rozkłada się nierównomiernie ze względu na płeć. Udział kobiet w ogólnej liczbie zarejestrowanych bezrobotnych na ogół wyraźnie przekracza poziom 50%. Przyczynami bardziej niekorzystnej sytuacji kobiet na rynku pracy są m.in. trudności w kontynuacji lub podjęciu pracy zawodowej po urlopie macierzyńskim lub wychowawczym, mniejsza dyspozycyjność kobiet w wykonywaniu pracy zawodowej związana z obowiązkami rodzinnymi, a także preferencje pracodawców dotyczące zatrudniania mężczyzn.

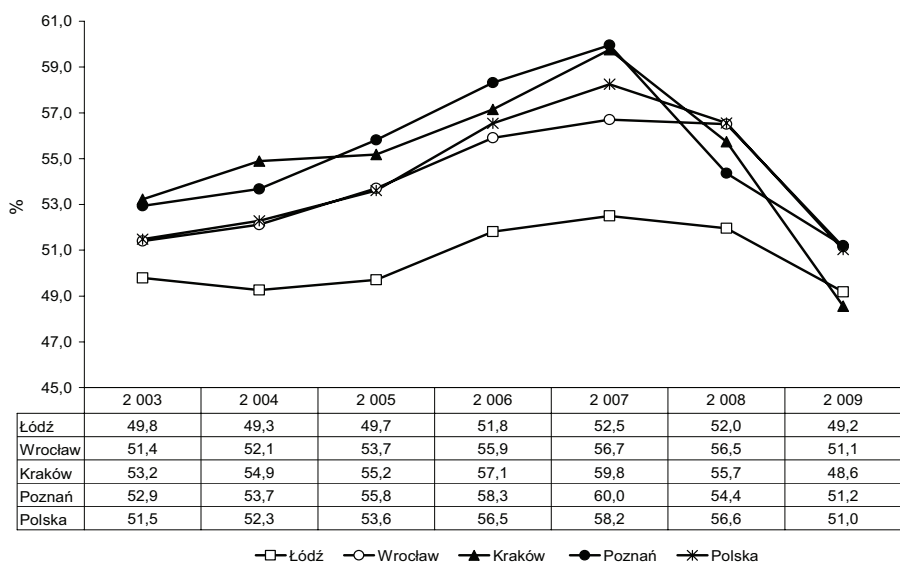
W badanych miastach wskaźnik udziału bezrobotnych kobiet w latach 2003–2009 przekraczał poziom 50%, niekiedy nawet o 10 punktów procento-

wych. Ponadto, do roku 2007 miał miejsce wzrost tego odsetka, natomiast spadek zaobserwować można dopiero od roku 2008 (rys. 10, 11).



Rys. 10. Struktura bezrobotnych według płci dla lat 2009 i 2004

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.



Rys. 11. Udziały procentowe kobiet wśród zarejestrowanych bezrobotnych w latach 2003–2009

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Można zauważyć, że uporządkowanie miast z punktu widzenia udziału kobiet wśród ogółu zarejestrowanych bezrobotnych kształtuje się na ogół odwrotnie niż ranking z punktu widzenia rozmiarów czy też stóp bezrobocia (por. rys. 11 oraz rys. 1, 4).

Wiodące miejsce pod względem udziału bezrobotnych kobiet w latach 2003–2004 roku zajmował Kraków, a w latach 2005–2007 – Poznań. Wrocław i Łódź pozostawały pod tym względem odpowiednio na trzecim i czwartym miejscu. W roku 2008 na czołowe miejsce pod względem analizowanego wskaźnika wysunął się nieoczekiwanie Wrocław. Powodem tego nie jest jednak jego istotny wzrost. Przeciwnie, w 2008 roku wskaźnik ten nieznacznie zmalał w stosunku do roku poprzedniego. Podobne, lecz gwałtowniejsze tendencje spadkowe uwidoczniły się także w pozostałych miastach, szczególnie w Poznaniu i Krakowie. To spowodowało, że odsetek bezrobotnych kobiet we Wrocławiu przyjął w roku 2008 najwyższą wartość w porównaniu do analogicznych wskaźników w pozostałych miastach.

W roku 2009 najwyższymi udziałami bezrobotnych kobiet cechował się Poznań i Wrocław, choć zaobserwować można w tym roku swego rodzaju unifikację badanego wskaźnika na poziomie zbliżonym do 50% (z odchyleniem w granicach 1,5 punktu procentowego od tego poziomu).

Warto zauważyć, że wskaźniki udziału bezrobotnych kobiet w Poznaniu i Krakowie były do roku 2007 wyższe w porównaniu do analogicznego wskaźnika dla kraju. Relacje te zmieniły się dopiero w ostatnich dwóch latach analizy.

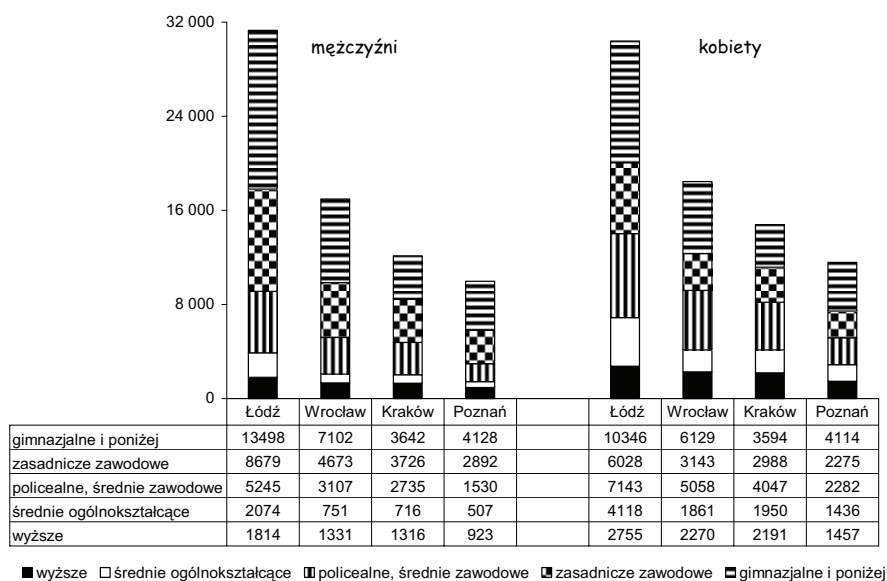
W Łodzi niemal w całym analizowanym okresie odsetek bezrobotnych kobiet był niższy niż w pozostałych miastach. Kształtował się także często poniżej 50%, zwłaszcza w pierwszych latach badanego okresu, a także w 2009 roku. Na przykład, w ostatnim roku odsetek bezrobotnych kobiet wynosił w Łodzi 49,2% i była to najniższa wartość tego wskaźnika zarejestrowana w ciągu badanych 7 lat w tym mieście.

Niższy odsetek bezrobotnych łódzkich kobiet w porównaniu do pozostałych trzech miast, pomimo ogólnie dużej skali bezrobocia w tym mieście, wynika prawdopodobnie z faktu, że na mapie zawodów deficytowych w Łodzi znajdują się nadal takie zawody, jak np. szwaczki, kasjerzy (kasjerki), opiekunowie (opiekunki) w domach pomocy społecznej czy też wychowawcy w placówkach oświatowych i wychowawczych. Zwiększony popyt na ręce do pracy w zawodach sfeminizowanych, przekłada się na relatywnie niższy, w stosunku do innych miast, odsetek kobiet pozostających w zasobach bezrobocia rejestrowanego.

## 5. Rozmiary i struktura bezrobocia według wykształcenia

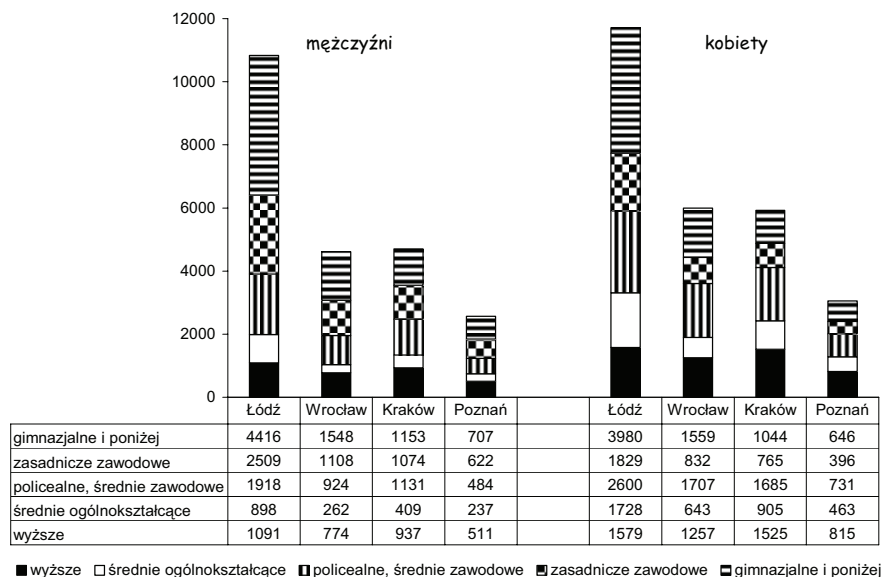
Poziom wykształcenia należy do głównych czynników decydujących o szansach znalezienia pracy, jej atrakcyjności, a także o wysokości uzyskiwanego wynagrodzenia.

Przyglądając się danym dotyczącym liczby osób bezrobotnych w podziale wg poziomu wykształcenia i płci w czterech badanych miastach (rys. 12–14<sup>6</sup>), zauważymy, że w Łodzi, Wrocławiu i Poznaniu dominującą grupę w trzech prezentowanych latach, tj. 2004, 2008 i 2009, stanowiły osoby z wykształceniem gimnazjalnym lub niższym, z nieznacznie wyższą liczbą kobiet z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym we Wrocławiu i Poznaniu w roku 2008. W przypadku Krakowa sytuacja była jednak odmienna, szczególnie w odniesieniu do kobiet. Wyraźną przewagę liczebną nad pozostałymi grupami bezrobotnych kobiet stanowiły tu osoby z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym (rys. 12–13).

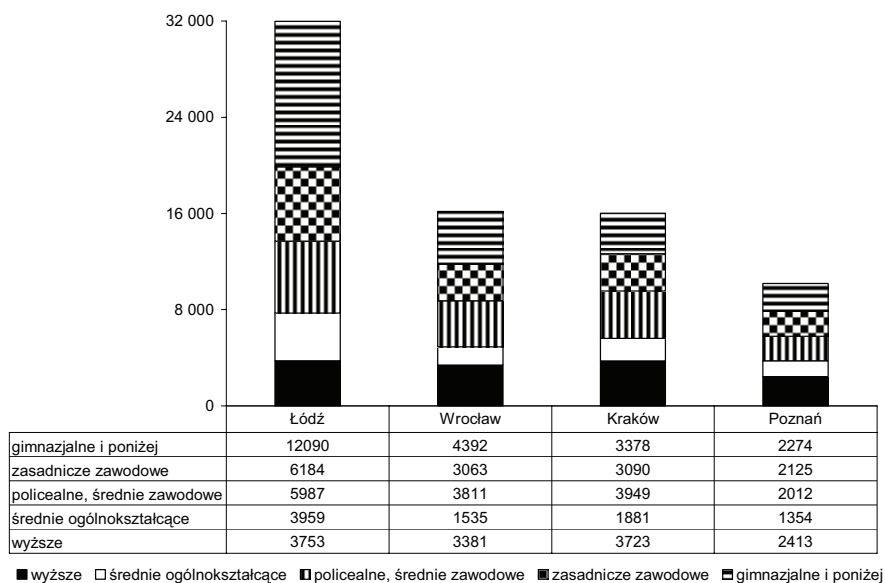


Rys. 12. Liczba osób bezrobotnych w podziale według płci i wykształcenia w roku 2004  
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

<sup>6</sup>W odniesieniu do roku 2009 (rys. 14), ze względu na niepełne dane statystyczne, zamieszczono jedynie sumaryczną liczbę bezrobotnych w podziale wg wykształcenia, tj. dla obu płci łącznie.

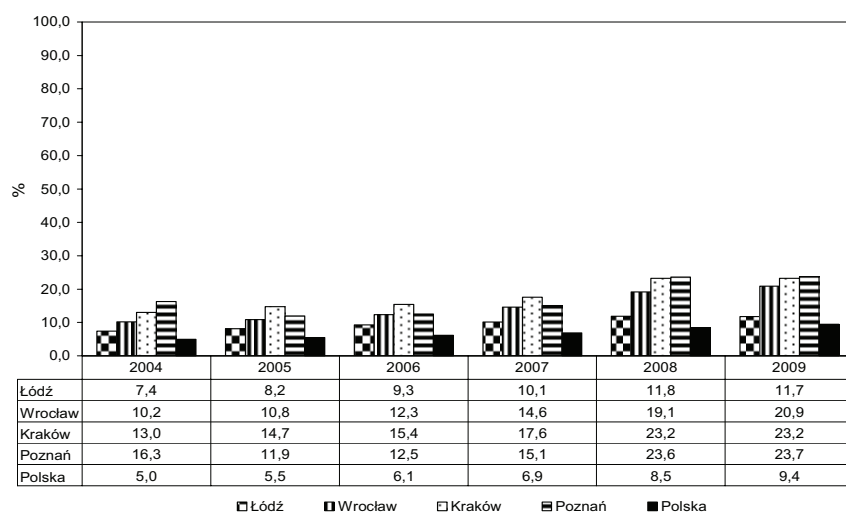


Rys. 13. Liczba osób bezrobotnych w podziale według płci i wykształcenia w roku 2008  
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

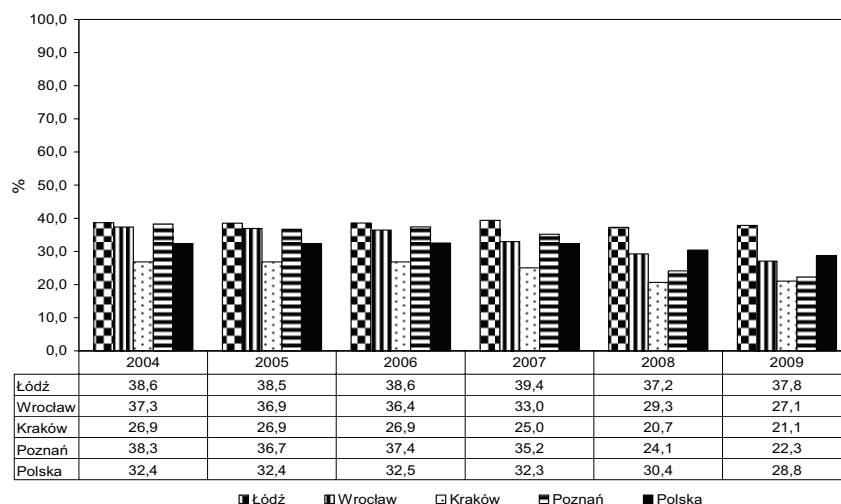


Rys. 14. Liczba osób bezrobotnych w podziale wg wykształcenia w roku 2009  
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Powszechnym jest przekonanie, że bezrobocie w najwyższym stopniu dotyka osoby nisko wykształcone, w najmniejszym – osoby z wykształceniem wyższym. Prawdopodobnie te potwierdzają wskaźniki udziału bezrobotnych, zilustrowane na rysunkach 15 i 16, reprezentujące dwie skrajne grupy wykształcenia, tj. wykształcenia wyższego i wykształcenia co najwyżej gimnazjalnego (gimnazjalnego, podstawowego lub niepełnego podstawowego).



Rys. 15. Udziały procentowe osób bezrobotnych z wykształceniem wyższym w latach 2004–2009  
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.



Rys. 16. Udziały procentowe osób bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym lub niepełnym podstawowym w latach 2004–2009  
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.



Warto zauważyć, że w analizowanym okresie 2004–2009 udział osób bezrobotnych z wykształceniem wyższym wykazywał tendencję wzrostową, w przeciwieństwie do udziału bezrobotnych z wykształceniem co najwyżej gimnazjalnym, które charakteryzowało się tendencją spadkową. Wykształcenie wyższe zatem, choć nadal w dużym stopniu chroni przed bezrobociem, to jednak, jak się wydaje, coraz mniej skutecznie. Wynikać to może m.in. z faktu, iż w analizowanych miastach wzrastał w ostatnich latach sukcesywnie udział osób z wykształceniem wyższym w ogólnej liczbie mieszkańców. Można także przypuszczać, iż na rynku pracy zyskują obecnie na znaczeniu inne, obok wykształcenia, atrybuty potencjalnych pracowników, np. wyuczony zawód, mobilność czy też dodatkowe umiejętności.

Opisane zmiany w strukturze bezrobocia wg wykształcenia w badanym okresie, choć ujawniają się we wszystkich miastach, to jednak z różnym natężeniem. Na przykład, wzrost odsetka osób z wykształceniem wyższym i spadek odsetka osób z wykształceniem co najwyżej gimnazjalnym wśród ogółu zarejestrowanych bezrobotnych były relatywnie mało wyraźne w Łodzi, w przeciwieństwie do Wrocławia lub Poznania. Łódź charakteryzowała się przy tym najniższym udziałem osób bezrobotnych z wykształceniem wyższym, przy jednocześnie najwyższych, w porównaniu do pozostałych miast, udziałach osób z wykształceniem co najwyżej gimnazjalnym.

Nieco odmienna specyfika Łodzi w tym zakresie może być konsekwencją relatywnie niższego poziomu wykształcenia charakteryzującego jej mieszkańców, co wyraża się m.in. niskim odsetkiem ludności z wykształceniem wyższym (ok. 15% w Łodzi, przy średnim poziomie ok. 20% w innych miastach).

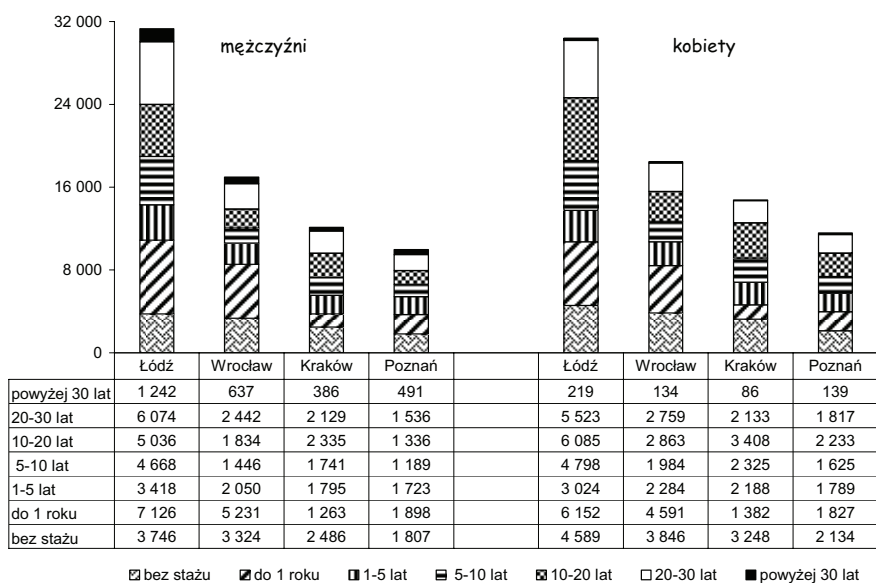
Podkreślić należy jednak, że choć w obserwowanym okresie udziały osób bezrobotnych z wykształceniem wyższym były w Łodzi relatywnie najniższe, to jednak w liczbach bezwzględnych grupa bezrobotnych w z tym wykształceniem była często dwa- lub prawie trzykrotnie liczniejsza niż w innych porównywanych miastach (np. w stosunku do Poznania nawet 4-krotnie w 2008 roku).

Wartym zauważenia jest również fakt, iż odsetki osób bezrobotnych z wykształceniem wyższym w poszczególnych miastach były wyraźnie większe niż analogiczne wskaźniki dla Polski.

## **6. Rozmiary i struktura bezrobocia według stażu pracy**

W tej analizie rozważamy podział na siedem grup stażu pracy, zgodnie z podziałem przyjętym w zestawieniach statystycznych publikowanych przez GUS i dostępnych w Banku Danych Regionalnych. Z punktu widzenia tego kryterium wyodrębniono zatem siedem grup bezrobotnych: bez stażu pracy, ze stażem do 1 roku, ze stażem w przedziale 1–5 lat, 5–10 lat, 10–20 lat, 20–30 lat oraz ze stażem powyżej 30 lat.

Liczby bezrobotnych w podziale wg wyodrębnionych grup stażu pracy dla wybranych trzech lat analizy ilustrują rysunki 17–19<sup>7</sup>. Z kolei strukturę bezrobocia wg stażu pracy dla lat 2004–2008 przedstawia tablica 2.

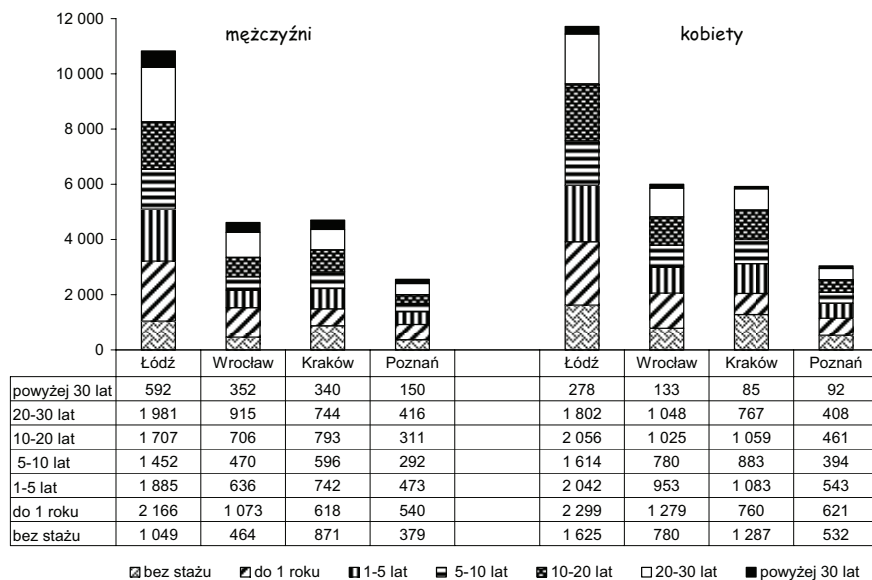


Rys. 17. Liczba osób bezrobotnych w podziale według płci i stażu pracy w roku 2004

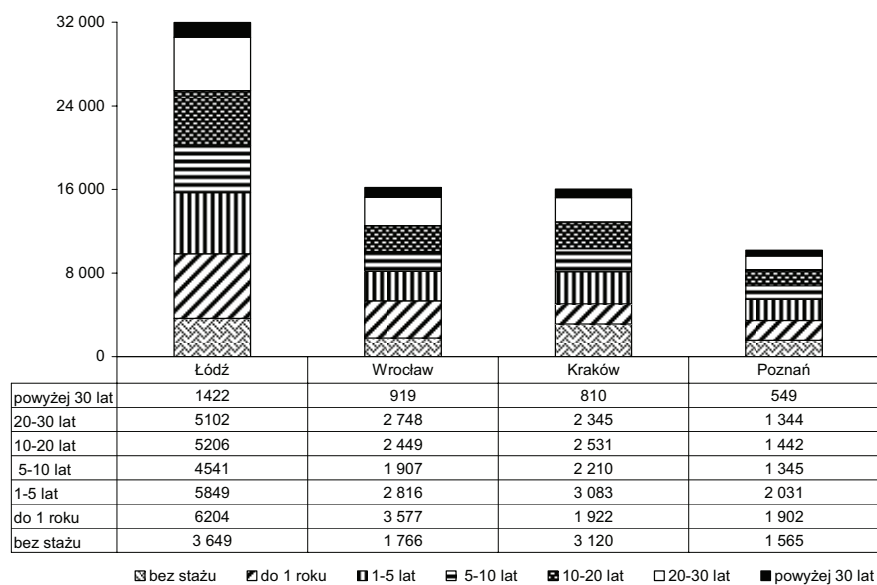
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Miastem z najliczniejszą reprezentacją każdej z wymienionych grup wśród bezrobotnych kobiet i mężczyzn była Łódź, przy czym największy udział stanowiły w tym mieście osoby bezrobotne ze stażem 20–30 lat wśród mężczyzn oraz ze stażem 10–20 lat wśród kobiet (por. rys. 17, 18). Wskazuje to na strukturalny charakter bezrobocia w tym mieście, wynikający z niedopasowania podaży i popytu na siłę roboczą pod względem jej struktury zawodowej i kwalifikacyjnej. Jest to głównie następstwem upadku łódzkiego przemysłu włókienniczego i zmiany struktury zapotrzebowania na siłę roboczą w tym mieście. Skutkiem tych przemian jest wciąż liczna grupa bezrobotnych – byłych pracowników branży włókienniczej – charakteryzująca się relatywnie długim stażem pracy. Można ponadto przypuszczać, że ze względu na niedopasowanie ich kwalifikacji do nowych warunków i potrzeb oraz niską, jak się wydaje, skłonność do zmiany zawodu, bezrobocie wśród tych osób ma często charakter długotrwały.

<sup>7</sup>Rysunki 17–18 przedstawiają liczby bezrobotnych w podziale wg płci, natomiast rysunek 19 ilustruje sumaryczne liczby bezrobotnych (tj. kobiet i mężczyzn łącznie) w podziale wg grup stażu pracy, ze względu na niepełne informacje dostępne dla tego roku.



Rys. 18. Liczba osób bezrobotnych w podziale według płci i stażu pracy w roku 2008  
 Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.



Rys. 19. Liczba osób bezrobotnych ogółem w podziale według stażu pracy w roku 2009  
 Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Tablica 2. Udziały procentowe osób bezrobotnych w podziale według płci i stażu pracy w latach 2004–2008

Miasta	Odsetki bezrobotnych w podziale wg płci i grup stażu pracy													
	bez stażu	do 1 roku	1–5 lat	5–10 lat	10–20 lat	20–30 lat	Pow. 30 lat	bez stażu	do 1 roku	1–5 lat	5–10 lat	10–20 lat	20–30 lat	pow. 30 lat
	2004 (kobiety)							2004 (mężczyźni)						
Łódź	15,1	20,2	10,0	15,8	20,0	18,2	0,7	12,0	22,7	10,9	14,9	16,1	19,4	4,0
Wrocław	20,8	24,9	12,4	10,8	15,5	14,9	0,7	19,6	30,8	12,1	8,5	10,8	14,4	3,8
Kraków	22,0	9,4	14,8	15,7	23,1	14,4	0,6	20,5	10,4	14,8	14,4	19,2	17,5	3,2
Poznań	18,4	15,8	15,5	14,1	19,3	15,7	1,2	18,1	19,0	17,3	11,9	13,4	15,4	4,9
Polska	26,0	15,7	18,1	13,8	17,1	8,9	0,4	21,0	13,4	19,9	13,6	15,9	13,7	2,5
	2005 (kobiety)							2005 (mężczyźni)						
Łódź	16,4	16,5	14,0	14,7	19,4	17,8	1,2	13,9	18,2	14,9	13,8	15,1	19,4	4,7
Wrocław	17,5	25,5	12,7	11,3	15,7	16,3	1,0	16,2	30,4	11,8	8,9	11,7	15,8	5,2
Kraków	22,9	9,2	14,9	15,6	21,8	14,6	1,0	19,7	10,7	14,6	13,6	18,8	18,2	4,4
Poznań	17,1	15,9	15,6	14,4	18,8	16,3	1,9	17,1	18,9	17,2	11,1	13,7	16,2	5,8
Polska	26,2	15,4	18,4	13,8	16,8	8,9	0,5	20,8	13,2	20,0	13,4	15,7	13,9	3,0
	2006 (kobiety)							2006 (mężczyźni)						
Łódź	15,3	17,3	13,8	14,6	19,1	18,3	1,6	11,9	19,4	13,8	13,4	15,8	19,7	6,0
Wrocław	15,2	24,3	12,3	12,0	16,9	17,5	1,8	13,6	28,8	11,3	9,1	12,8	17,8	6,6
Kraków	22,5	9,4	14,7	16,1	21,2	14,9	1,2	19,6	10,6	13,5	13,5	18,6	18,0	6,2
Poznań	15,8	16,3	15,7	14,7	18,8	16,5	2,2	16,0	20,0	15,8	10,9	14,0	16,7	6,6
Polska	26,1	15,4	18,4	13,8	16,6	8,9	0,8	20,4	13,5	19,4	13,1	15,9	14,2	3,5
	2007 (kobiety)							2007 (mężczyźni)						
Łódź	13,7	17,3	16,7	14,5	18,6	17,0	2,2	10,2	18,9	16,2	13,1	15,4	19,8	6,4
Wrocław	13,5	22,2	13,2	12,0	17,6	19,3	2,2	10,9	25,8	11,0	8,6	14,8	20,3	8,6
Kraków	22,5	9,1	15,2	16,0	20,4	15,3	1,5	17,5	9,9	13,4	13,6	19,0	18,2	8,4
Poznań	16,2	16,2	15,4	14,5	18,1	16,4	3,2	14,5	20,0	15,3	11,5	13,1	18,7	6,9
Polska	25,8	15,7	18,7	13,7	16,3	8,8	1,0	19,5	13,6	19,4	13,0	15,9	14,5	4,1
	2008 (kobiety)							2008 (mężczyźni)						
Łódź	13,9	19,6	17,4	13,8	17,5	15,4	2,4	9,7	20,0	17,4	13,4	15,7	18,3	5,5
Wrocław	13,0	21,3	15,9	13,0	17,1	17,5	2,2	10,1	23,2	13,8	10,2	15,3	19,8	7,6
Kraków	21,7	12,8	18,3	14,9	17,9	13,0	1,4	18,5	13,1	15,8	12,7	16,9	15,8	7,2
Poznań	17,4	20,4	17,8	12,9	15,1	13,4	3,0	14,8	21,1	18,5	11,4	12,1	16,2	5,9
Polska	25,3	16,3	20,1	13,2	15,5	8,3	1,3	18,4	13,7	21,1	13,2	15,7	13,9	4,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Z analizy danych zawartych w tablicy 2 wynika, że najwyższe udziały bezrobotnych bez stażu pracy zarówno wśród mężczyzn, jak i kobiet występowały w Krakowie, zaś najniższe w Łodzi – w przypadku mężczyzn oraz w Łodzi lub Wrocławiu – w przypadku kobiet. Prawdopodobnie ta dotyczy wszystkich analizowanych lat.

Osoby bez żadnego, udokumentowanego stażu pracy mają z oczywistych powodów większe problemy ze znalezieniem pracy. Szczególnie wysokie udziały

bezrobotnych bez stażu pracy obserwowane w Krakowie wiążą się niewątpliwie ze stosunkowo dużą liczbą absolwentów kończących w tym mieście swoją edukację (na poziomie wyższym, gimnazjalnym, ponadgimnazjalnym lub innym) i wchodzących na rynek pracy. Osoby takie zasilają często szeregi bezrobotnych, szczególnie w grupie bez stażu pracy, przynajmniej w początkowym okresie po ukończeniu nauki, tj. zanim podejmą pierwszą pracę, staż zawodowy lub szkolenie np. w ramach programów wsparcia realizowanych przez powiatowe urzędy pracy.

Na uwagę zasługuje także fakt, że odsetki osób bezrobotnych bez stażu pracy we wszystkich badanych miastach były w analizowanym okresie niższe niż analogiczne odsetki dla kraju<sup>8</sup>. Relacje te wydają się uzasadnione, bowiem w dużych miastach koncentruje się większość inwestycji, firm, instytucji finansowych i innych placówek, generujących podaż miejsc pracy.

Warto w tym miejscu zwrócić także uwagę na ostatnie dwie grupy bezrobotnych, tj. ze stażem 20–30 lat oraz stażem powyżej 30 lat. Charakterystyczna jest wyraźna przewaga udziału procentowego tych grup wśród ogółu zarejestrowanych bezrobotnych we wszystkich porównywanych miastach i we wszystkich analizowanych latach w stosunku do poziomu analogicznych wskaźników dla Polski.

Wyższe wartości wymienionych wskaźników we wszystkich badanych miastach (w porównaniu do poziomu w skali kraju) są skutkiem nie tylko zmian w strukturze popytu na siłę roboczą, ale wynikają również częściowo ze szczególnej sytuacji demograficznej dużych miast. W odniesieniu do wielkich miast mówić możemy bowiem o postępującym zjawisku starości demograficznej, przejawiającym się np. w rosnącym udziale osób w starszych grupach wieku w ogólnej liczbie mieszkańców czy też w zwiększającym się poziomie indeksu starości<sup>9</sup> lub współczynnika obciążenia demograficznego.

## 7. Rozmiary i struktura bezrobocia według wieku

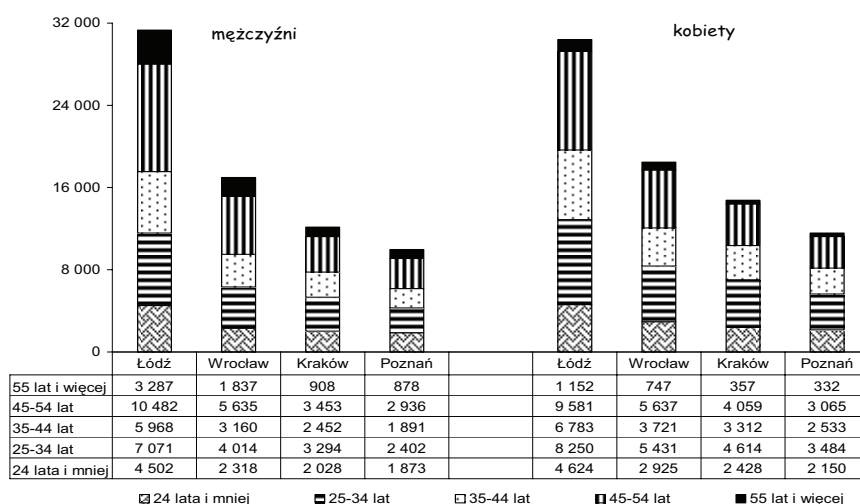
Zjawisko starości demograficznej w wielkich miastach wydaje się mieć kluczowy wpływ na kształtowanie się struktury osób bezrobotnych wg grup wieku. W celu bliższej analizy tego zagadnienia, uwzględniony będzie dalej podział wieku na pięć kategorii, zgodnie z podziałem stosowanym przez GUS i publikowanym na stronach internetowych Banku Danych Regionalnych. Rozważane będą zatem następujące grupy wieku: poniżej 25 lat, 25–34, 35–44, 45–54 oraz 55 lat i więcej.

---

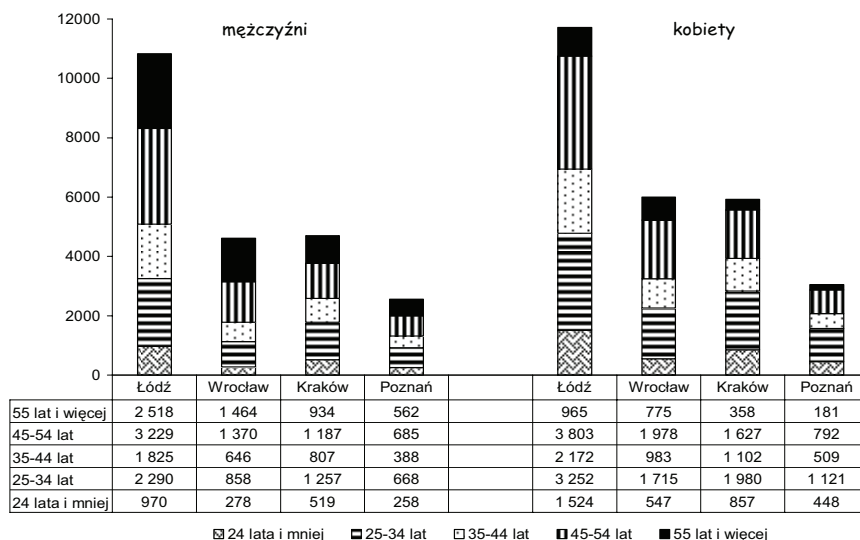
<sup>8</sup> Jedynie w roku 2008 w Krakowie odsetek ten wśród bezrobotnych mężczyzn był nieznacznie wyższy od analogicznego wskaźnika dla Polski, ale zaledwie o 0,1 p.p.

<sup>9</sup> Indeks starości definiowany jest jako iloraz liczby osób w wieku 65 lat i więcej do liczby osób w wieku 0–19 lat. Por. Szatur-Jaworska B, 2009, Starość w wielkim mieście, *Acta Universitatis Lodzianis. Folia Oeconomica*, 231, s.261.

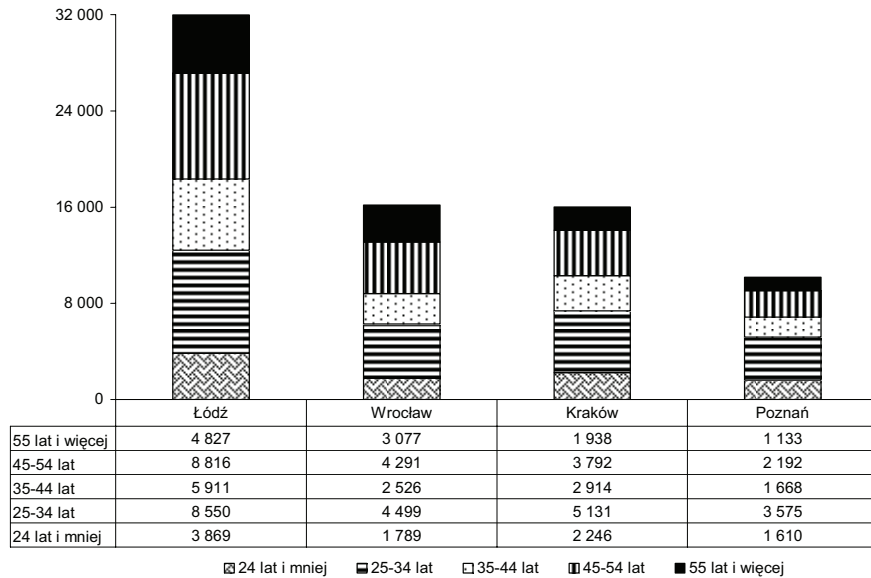
Analizą objęto zarówno rozmiary, jak i strukturę bezrobocia w podziale wg wyszczególnionych grup wieku. Przykładowe ilustracje liczby bezrobotnych wg wieku dla trzech wybranych lat prezentują rysunki 20–22 (wykresy 20–21 przedstawiają analizowane wielkości w podziale wg płci). Z kolei strukturę bezrobocia wg płci i wieku dla lat 2004–2008 prezentuje tablica 3.



Rys. 20. Liczba osób bezrobotnych w podziale według płci i wieku w roku 2004  
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.



Rys. 21. Liczba osób bezrobotnych w podziale według płci i wieku w roku 2008  
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.



Rys. 22. Liczba osób bezrobotnych w podziale wg wieku w roku 2009

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Na podstawie danych zawartych w tablicy 3 można zauważyć, że we Wrocławiu osoby młode, tj. należące do grupy wieku poniżej 25 lat, stanowiły najmniejszy udział wśród bezrobotnych kobiet i mężczyzn w porównaniu do innych miast. Warto dodać, że prawidłowość ta daje się zaobserwować w całym analizowanym okresie 2004–2008 (z incydentalnie niższym wskaźnikiem dla Łodzi w grupie kobiet, odnotowanym w roku 2004). Najwyższe udziały rozważanej grupy wieku odnotowano w Poznaniu i w Krakowie, z przewagą Krakowa od roku 2006. Interesujące jest, że wskaźniki te, we wszystkich badanych miastach i w całym analizowanym przedziale czasu były zdecydowanie niższe niż analogiczne wskaźniki dla kraju.

Podobne prawidłowości występują w odniesieniu do następnych dwóch grup wieku, tj. 25–34 oraz 35–44 lat (wyjątek stanowi grupa 25–34 lat wśród kobiet). Najwyższe wskaźniki dla tych grup zarejestrowano w Krakowie. Co więcej, wskaźniki te są w tym mieście wyższe niż odpowiednie wskaźniki dla kraju.

Jak należało oczekiwać, w odniesieniu pozostałych grup wieku (tj. 45–54 lat oraz 55 lat i więcej) sytuacja jest niemal odwrotna do opisanej powyżej. We Wrocławiu lub Łodzi zauważyć można najwyższe udziały najstarszych grup wieku zarówno wśród kobiet, jak i mężczyzn, natomiast najniższe wartości tych wskaźników obserwujemy w Krakowie. Ponadto, we wszystkich miastach wskaźniki te są duże wyższe niż analogiczne wskaźniki dla kraju.

Tablica 3. Udziały osób bezrobotnych w podziale wg płci i wieku w latach 2004–2008

Miasto	Odsetki bezrobotnych w podziale wg płci i grup wieku									
	24 lata i mniej	25–34 lat	35–44 lat	45–54 lat	55 lat i więcej	24 lata i mniej	25–34 lat	35–44 lat	45–54 lat	55 lat i więcej
	2004 (kobiety)					2004 (mężczyźni)				
Łódź	15,2	27,2	22,3	31,5	3,8	14,4	22,6	19,0	33,5	10,5
Wrocław	15,8	29,4	20,2	30,5	4,1	13,7	23,7	18,6	33,2	10,8
Kraków	16,4	31,2	22,4	27,5	2,4	16,7	27,1	20,2	28,5	7,5
Poznań	18,6	30,1	21,9	26,5	2,9	18,8	24,1	18,9	29,4	8,8
Polska	24,1	30,6	22,0	21,2	2,1	24,5	25,4	19,8	24,4	5,9
	2005 (kobiety)					2005 (mężczyźni)				
Łódź	13,3	27,3	21,2	33,4	4,8	12,4	21,8	18,4	33,7	13,7
Wrocław	12,5	29,6	19,7	32,8	5,4	10,9	21,7	18,1	34,6	14,7
Kraków	14,7	31,5	21,9	28,5	3,4	14,5	25,5	19,2	30,3	10,5
Poznań	15,8	31,4	20,1	28,9	3,8	14,6	24,1	18,3	30,7	12,3
Polska	22,6	30,8	21,5	22,4	2,7	22,6	24,9	19,2	25,4	7,9
	2006 (kobiety)					2006 (mężczyźni)				
Łódź	10,9	26,0	19,8	36,5	6,8	8,6	19,6	17,2	34,9	19,7
Wrocław	8,0	28,7	19,1	36,5	7,7	5,3	19,4	17,0	36,1	22,2
Kraków	13,7	31,0	20,9	30,0	4,4	11,8	24,1	18,3	30,3	15,5
Poznań	12,9	31,6	19,9	30,9	4,7	10,7	22,1	18,0	32,3	16,9
Polska	21,0	30,7	21,1	23,7	3,5	20,1	24,0	18,4	26,7	10,8
	2007 (kobiety)					2007 (mężczyźni)				
Łódź	10,3	25,9	18,8	36,7	8,3	7,3	18,8	16,5	33,0	24,4
Wrocław	7,8	25,3	16,9	38,6	11,4	4,4	14,8	13,4	35,6	31,8
Kraków	11,6	31,2	19,7	31,5	6,0	8,5	22,8	16,8	30,3	21,6
Poznań	10,1	32,9	18,6	32,0	6,4	7,2	21,6	16,0	33,3	21,9
Polska	19,7	31,1	20,5	24,3	4,4	18,2	23,1	17,6	26,9	14,2
	2008 (kobiety)					2008 (mężczyźni)				
Łódź	13,0	27,8	18,5	32,5	8,2	9,0	21,1	16,9	29,8	23,2
Wrocław	9,1	28,6	16,4	33,0	12,9	6,0	18,6	14,0	29,7	31,7
Kraków	14,5	33,4	18,6	27,5	6,0	11,0	26,7	17,2	25,2	19,9
Poznań	14,7	36,7	16,7	26,0	5,9	10,1	26,1	15,2	26,7	21,9
Polska	21,7	31,3	19,8	22,8	4,4	19,4	24,6	16,9	24,7	14,4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

## 8. Analiza porównawcza miast za pomocą mierników syntetycznych

Mając na uwadze wyraźne różnice zarówno w stopach bezrobocia rejestrowanego dla porównywanych miast (rys. 4), jak również w udziałach osób będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy (tablica 1), a także w wartościach innych wskaźników, np. w udziale osób z wykształceniem gimnazjalnym lub niższym (rys. 16), warto w tym miejscu dokonać kompleksowej analizy porównawczej badanych miast, uwzględniającej łącznie wybrane wskaźniki.



W analizie wykorzystany zostanie taksonomiczny miernik syntetyczny, którego konstrukcja odwołuje się do tzw. taksonomicznego indeksu rozwoju Hellwiga<sup>10</sup>. Lista wskaźników cząstkowych uwzględnionych w obliczeniach tego miernika obejmować będzie:

- 1) stopę bezrobocia rejestrowanego ( $X_1$ ),
- 2) udział kobiet wśród ogółu zarejestrowanych bezrobotnych ( $X_2$ ),
- 3) udział osób w wieku do 25 lat wśród ogółu bezrobotnych ( $X_3$ ),
- 4) udział osób w wieku powyżej 50 lat wśród ogółu bezrobotnych ( $X_4$ ),
- 5) udział osób niepełnosprawnych wśród ogółu bezrobotnych ( $X_5$ ),
- 6) udział osób w wieku poniżej 27 lat, które ukończyły szkołę wyższą wśród ogółu bezrobotnych ( $X_6$ ),
- 7) udział osób długotrwale bezrobotnych (tj. bezrobotnych przez co najmniej 1 rok) wśród ogółu bezrobotnych ( $X_7$ )
- 8) udział osób samotnie wychowujących co najmniej 1 dziecko wśród ogółu bezrobotnych ( $X_8$ ),
- 9) udział osób z wykształceniem wyższym wśród ogółu bezrobotnych ( $X_9$ ),
- 10) udział osób z wykształceniem gimnazjalnym i niższym wśród ogółu osób bezrobotnych ( $X_{10}$ ).

Analizą objęte zostały lata 2005, 2007 oraz 2009. Wartości wyszczególnionych wskaźników cząstkowych, jak również zaobserwowane wartości minimalne i maksymalne dla wymienionych lat prezentują tablice 4-6.

Tablica 4. Wartości wybranych wskaźników charakteryzujących bezrobocie w czterech badanych miastach w roku 2005

Wskaźnik cząstkowy	Wartość minimalna	Wartość maksymalna	Miasta			
			Łódź	Wrocław	Kraków	Poznań
$X_1$	0,062	0,164	0,164	0,109	0,070	0,062
$X_2$	0,497	0,558	0,497	0,537	0,552	0,558
$X_3$	0,117	0,153	0,128	0,117	0,146	0,153
$X_4$	0,209	0,276	0,262	0,276	0,209	0,225
$X_5$	0,035	0,078	0,078	0,042	0,049	0,035
$X_6$	0,012	0,026	0,012	0,015	0,026	0,018*
$X_7$	0,469	0,635	0,564	0,635	0,583	0,469
$X_8$	0,029	0,061	0,034	0,039	0,029	0,061*
$X_9$	0,082	0,147	0,082	0,108	0,147	0,119
$X_{10}$	0,269	0,385	0,385	0,369	0,269	0,367

\* - ze względu na brak danych dotyczących wartości wskaźników  $X_6$  i  $X_8$  dla Poznania przyjęto wielkości zarejestrowane dla roku 2006.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

<sup>10</sup> Hellwig Z., 1968, Zastosowanie metody taksonomicznej do typologicznego podziału krajów ze względu na poziom rozwoju oraz zasoby i strukturę wykwalifikowanych kadr, *Przegląd Statystyczny*; Nowak E., 1990, *Metody taksonomiczne w klasyfikacji obiektów społeczno-gospodarczych*, PWE, Warszawa.

Tablica 5. Wartości wybranych wskaźników charakteryzujących bezrobocie w czterech badanych miastach w roku 2007

Wskaźnik cząstkowy	Wartość minimalna	Wartość maksymalna	Miasta			
			Łódź	Wrocław	Kraków	Poznań
X <sub>1</sub>	0,029	0,085	0,085	0,045	0,038	0,029
X <sub>2</sub>	0,525	0,600	0,525	0,567	0,598	0,600
X <sub>3</sub>	0,063	0,104	0,089	0,063	0,104	0,090
X <sub>4</sub>	0,302	0,441	0,368	0,441	0,302	0,319
X <sub>5</sub>	0,063	0,126	0,126	0,082	0,074	0,063
X <sub>6</sub>	0,012	0,018	0,012	0,014	0,018	0,015
X <sub>7</sub>	0,415	0,570	0,415	0,570	0,496	0,444
X <sub>8</sub>	0,044	0,095	0,049	0,044	0,095	0,066
X <sub>9</sub>	0,101	0,176	0,101	0,146	0,176	0,151
X <sub>10</sub>	0,250	0,394	0,394	0,330	0,250	0,352

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Tablica 6. Wartości wybranych wskaźników charakteryzujących bezrobocie w czterech badanych miastach w roku 2009

Wskaźnik cząstkowy	Wartość minimalna	Wartość maksymalna	Miasta			
			Łódź	Wrocław	Kraków	Poznań
X <sub>1</sub>	0,032	0,095	0,095	0,050	0,042	0,032
X <sub>2</sub>	0,486	0,512	0,492	0,511	0,486	0,512
X <sub>3</sub>	0,111	0,158	0,121	0,111	0,140	0,158
X <sub>4</sub>	0,244	0,363	0,323	0,363	0,261	0,244
X <sub>5</sub>	0,058	0,109	0,109	0,083	0,072	0,058
X <sub>6</sub>	0,017	0,042	0,017	0,037	0,036	0,042*
X <sub>7</sub>	0,115	0,241	0,227	0,241	0,201	0,115
X <sub>8</sub>	0,058	0,106	0,085	0,081	0,058	0,106*
X <sub>9</sub>	0,117	0,237	0,117	0,209	0,232	0,237
X <sub>10</sub>	0,211	0,378	0,378	0,271	0,211	0,223

\* - ze względu na brak danych dotyczących wartości wskaźników X<sub>6</sub> i X<sub>8</sub> dla Poznania przyjęto wielkości zarejestrowane dla roku 2008.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Ponieważ wszystkie analizowane zmienne są wskaźnikami struktury, zatem w celu wyznaczenia wskaźnika syntetycznych pominięto etap ich normalizacji.

Oznaczmy przez  $z_{ij}^{(2005)}$ ,  $z_{ij}^{(2007)}$  oraz  $z_{ij}^{(2009)}$  elementy kolumn odpowiednio z tablic 4, 5 i 6 przyporządkowane wskaźnikom X<sub>i</sub>, gdzie  $j = 1, 2, \dots, 4$  oznaczają numery czterech ostatnich kolumn odpowiadających poszczególnym miastom.

Przy tych oznaczeniach miernik syntetyczny zdefiniowany zostanie wzorem:

$$w_j^{(r)} = 1 - \frac{d_j^{(r)}}{d_{\max}^{(r)}}, \quad j = 1, 2, 3, 4,$$

gdzie  $d_j^{(r)} = \sqrt{\sum_{i=1}^{10} (z_{ij}^{(r)} - z_{i,0}^{(r)})^2}$ ,  $d_{\max}^{(r)} = \max_j \{d_j^{(r)}\}$  i  $z_{i,0}^{(r)} = \min_j \{z_{ij}^{(r)}\}$ , dla  $i \neq 2$ .

W powyższym zapisie indeks górny  $r$  jest indykatorem roku badania, natomiast  $d_j^{(r)}$  reprezentuje odległość euklidesową wektora  $[z_{1j}^{(r)}, z_{2j}^{(r)}, \dots, z_{10j}^{(r)}]^T$  odpowiednio dla  $j = 1, 2, 3, 4$  od wektora wzorca  $[z_{1,0}^{(r)}, z_{2,0}^{(r)}, \dots, z_{10,0}^{(r)}]^T$ , tj. wektora, którego składowymi są wartości minimalne  $\min_j \{z_{ij}^{(r)}\}$  występujące wśród składowych wektorów  $[z_{1j}^{(r)}, z_{2j}^{(r)}, \dots, z_{10j}^{(r)}]^T$  dla  $j = 1, 2, 3, 4$ . Wyjątek stanowi wartość wzorcowa  $z_{2,0}^{(r)}$  przyjęta tu na poziomie 0,5.

Rezultaty obliczeń miernika  $w_j^{(r)}$  dla lat 2005, 2007 i 2009 prezentuje tablica 7.

Tablica 7. Wartości miernika syntetycznego dla dwóch lat badania 2004, 2006 i 2009 uzyskanego na podstawie 10 wskaźników cząstkowych

Rok	Wartości miernika syntetycznego dla miast			
	Łódź	Wrocław	Kraków	Poznań
2005	0,100	0,000	0,325	0,395
2007	0,234	0,000	0,324	0,337
2009	0,000	0,098	0,352	0,395

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z tablic 4–6.

Jak wynika z danych zawartych w tablicy 7, najlepszą sytuację na rynku pracy, z punktu widzenia uzyskanych wartości miernika syntetycznego, odnotowujemy w Poznaniu, w drugiej kolejności w Krakowie, natomiast Łódź i Wrocław zajmują odpowiednio miejsca trzecie i czwarte (w latach 2005 i 2007) lub czwarte i trzecie (w roku 2009).

Zauważymy, że w roku 2009 na ostatnią pozycję przesuwa się Łódź, zamieniając się miejscami z Wrocławiem. Wskazywać to może na pogarszającą się, w relacji do pozostałych miast, sytuację na rynku pracy w tym mieście w zakresie analizowanych wskaźników cząstkowych. Warto jednak zaznaczyć, że wartości miernika dla Łodzi i Wrocławia, dotyczące roku 2009, nie różnią się zbyt wiele między sobą (0 – dla Łodzi i 0,098 – dla Wrocławia), natomiast odbiegają wyraźnie od wartości uzyskanych dla Poznania i Krakowa.

## 9. Podsumowanie

Bezrobocie w badanych miastach, tj. Łodzi, Krakowie, Poznaniu i Wrocławiu, ma charakter strukturalny i długotrwały. Jest związane w dużym stopniu z minionym okresem politycznym i strukturą gospodarki narodowej.

Charakteryzuje się też wyraźną selektywnością. Jest nadal problemem ludzi młodych, tj. przed 25 rokiem, ale także osób w wieku powyżej 50 lat oraz osób niepełnosprawnych. Świadczą o tym stosunkowo wysokie udziały tych grup w ogólnej liczbie bezrobotnych. Pocieszający jest jednak spadek bezwzględnych liczb bezrobotnych reprezentujących wymienione grupy (pomijając wzrost tych wielkości w roku 2009, wywołany kryzysem globalnym). Ponadto, jak należało oczekiwać, bezrobocie w większym stopniu dotyka osoby nisko wykształcone i nisko wykwalifikowane.

W analizowanym okresie wśród zarejestrowanych bezrobotnych nadwyżkę stanowiły kobiety. Wyjątek stanowi pod tym względem Łódź, w której odsetek bezrobotnych kobiet oscylował wokół 50%, spadając w niektórych latach poniżej tego progu.

W Łodzi, ze względu na recesyjny charakter przemysłu w tym mieście (zwłaszcza przemysłu włókienniczego) i stosunkowo małą atrakcyjność inwestycyjną, zaobserwować można zdecydowanie większą skalę bezrobocia w porównaniu do pozostałych miast oraz ogólnie gorszą sytuację na rynku pracy, na co wskazuje ostatnia lub przedostatnia pozycja Łodzi w rankingu miast sporządzonym dla lat 2005, 2007 i 2009 (tab. 7). Odmienna jest także w tym mieście struktura bezrobocia ze względu na płeć, wykształcenie, jak również z punktu widzenia udziału osób bezrobotnych będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy, np. osób niepełnosprawnych.

## Literatura

- Derbis R., 2000, *Doświadczenie codzienności: poczucie jakości życia, swoboda działania, odpowiedzialność, wartości osób bezrobotnych*, Wyd. Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Częstochowie.
- Hellwig Z., 1968, Zastosowanie metody taksonomicznej do typologicznego podziału krajów ze względu na poziom rozwoju oraz zasoby i strukturę wykwalifikowanych kadr, *Przegląd Statystyczny*.
- Hryniewicz J. (red.), 2002, *Przeciw ubóstwu i bezrobociu: lokalne inicjatywy obywatelskie*, Instytut Spraw Publicznych, Warszawa.
- Kwiatkowski E., 2002, *Bezrobocie: podstawy teoretyczne*, PWN, Warszawa.
- Nowak E., 1990, *Metody taksonomiczne w klasyfikacji obiektów społeczno-gospodarczych*, PWE, Warszawa.
- Ratajczak Z. (red.), 2001, *Bezrobocie: między bezradnością a nadzieją*, Wyd. Uniwersytetu Śląskiego.
- Szatur-Jaworska B., 2009, Starość w wielkim mieście, *Acta Universitatis Lodzensis. Folia Oeconomica*, 231.

## Źródła internetowe

Bank Danych Regionalnych GUS i banki danych wojewódzkich urzędów statystycznych:  
<http://www.stat.gov.pl>